

במקהלות ברכו אלקים *

(מכתב)

לכבוד המרכז לתרבות שע"י הסתדרות הפועל המזרחי בארץ ישראל.
תחזקנה ידיכם לעשות זכר למצוה החביבה בשעתה, מצות הקהל, שיש בזה לראות מפעלות תמים דעים שלכל זמן ועת לכל חפץ וכל דבר יש לו שעה מיוחדת, שהרי כמה עמל הגאון מרן האדר"ת זצ"ל בימיו לעורר לעשות זכר למצוה זו, וחיבר על זה כמה קונטרסים בחו"ל וגם בעלותו לארץ, ולא הגיע הדבר לידי פועל גלוי. ועתה בשמיטה זו שזכינו תה"ל לכמה וכמה שובתים שקיימו מצות שביעית כמאמרה, הגיעה השעה להוציא לפועל את מחשבתו הקדושה של אותו גאון וצדיק האדר"ת תפארת ישראל.
והנה לאחר שעברה תקופה של ארבעים שנה שנסתלק לבית עולמו נמצאו גואלים שעמדו על דעת רבם ופעמה רוחם לקיים זכר למצוה זו בהמון רב "ברוב עם הדרת מלך" ויהי' לרצון כאילו קיימנו מצוה זו במקומה ובכל פרטיה ומי יתן והי' שיקהלו כל ישראל היושבים בחצרות בית ד' יחד בלב שלם בבחינת "ויחן שם ישראל נגד ההר". ולעומת מה שנתקיים בנו בעוה"ר "כל אחד לדרכו פנה" — יתאחדו כולם בלב אחד ביראה אחת ובעצה אחת להקהל ולעמוד על נפשם לעבוד שכם אחד את ד' אלקינו ואלקי אבותינו ויקבלו כולם באהבה ובחרדת קודש לקיים את כל התורה, אנשים נשים וטף. שכן לפי דברי החנוך (מצוה תרי"ב) משרשה של מצוה זו הוא, שכל עיקרן של עם ישראל היא התורה ובה יפרדו מכל אומה ולשון להיות זוכים לחיי עד תענוג נצחי שאין למעלה הימנו בנבראים, על כן בהיות כל עיקרן בה, ראוי שיקבלו הכל יחד בזמן אחד מן הזמנים לשמוע דברים, ולהיות הקול יוצא מתוך כל האנשים הנשים והטף לאמר מה הקיבוץ הזה שנתקבצנו יחד כולנו ותהי' התשובה לשמוע דברי תורה שהיא כל עיקרנו הודנו ותפארתנו. ויבואו מתוך כך לספר בגדול שבחה והוד ערכה ויכניסו הכל בלבם חשקה ועם החשק בה ילמדו לדעת את השי"ת ויזכו לטובה וישמח ד' במעשיו כעין שכתוב בפירוש בזאת המצוה ולמען ילמדו ויראו את ה'".

ומפליא הדבר המיוחד למצוה זו שקטן וגדול שם הוא וגם הטף מתעלה ומתגדל עד ששייך עליהם חיובים כמו על הגדולים. בסוגיא דקידושין (לד, ב) "טפלים חייבים". ומפני זה מצה והקהל הם שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדיו להורות שמצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות. ומה שאמרו בחגיגה (ג, א)

* מתוך הקובץ "קהל" שבעריכת הרב בנימין רבינוביץ תאומים, שנת תש"ו.

"אנשים ללמוד נשים לשמוע טף למה באים כדי ליתן שכר למביאייהם, אין הכוונה שכל החיוב אינו אלא על המביאים אלא מכיון שלא שייך בהם "למען ישמעו ולמען ילמדו" וא"כ מהו מהותו של חיובם? לזה אמרו שחיובם הוא כדי לזכות את אביהם ליתן להם שכר על מה שיביאו אותם, באופן שדברי הגמרא בחגיגה אינם סותרים למה שאמרו בסוגיא דקדושין הנ"ל ש"טפלים חייבים", ועל זה אמר ר' יהושע בחגיגה שם "מרגלית טובה היתה בידכם ובקשתם לאבדה ממני, כי באמת נפלאה היא המרגלית הזאת שנתחייבו הטפלים במצות הקהל למען ליתן שכר למביאייהם, ומובנת בזה הסמיכות אל הדרשה השניה שם "את ד' האמרת היום וד' האמירך היום. אמר להם הקב"ה אתם עשיתם אותי חטיבה אחת בעולם ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם" והוא שהקב"ה חייב את ישראל שיעשהו חטיבה אחת בעולם, היינו שיביאו את השראת שכינתו לעולם הזה. ובוה יבואו על שכרם שיעשם הקב"ה חטיבה אחת בעולם לתתם עליון על כל גויי הארץ, וגילה בזה ראב"ע בדרשתו שאין השכר בשביל החיוב אלא שהחיוב בשביל השכר. והם הם דברי ר"ח בן עקשיא רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות" ואבוהון דכולהו היא חובת הטף במצות הקהל שהיא כדי ליתן שכר למביאייהן (ועיין רמב"ן עה"ת פ' וילך ומנחת חנוך מצוה תרי"ב ואכמ"ל).

וכשם שנתנית התורה במעמד הנבחר היתה בין לאלה שהיו שם ובין לאלה שלא היו שם, וכל הנשמות היו במעמד הנבחר, כן גם בהקהל בין אלה שכבר נתגדלו ובין אלה שעתידיים להתגדל צריכים להיות נוכחים בהקהלת קודש זו למען ישמעו ולמען ליראה את ד' אלקיהם ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת שהיא כל עיקר הודנו ותפארתנו. ומתוך כך יבואו לספר בגודל שבחה והוד ערכה ויכניסו בלב הכל חשקה ועם החשק בה ילמדו לדעת את השי"ת ויזכו לטובה וישמח ה' במעשיו, כעין שכתוב בפירוש בזאת המצוה "ולמען ילמדו ויראו את ה'".

וגם עלית קודש לאלה אשר לא ידעו — הן אשר לא ידעו והן אשר לא רצו לדעת — על כולם שפעת הקודש מריקה ופועלת כי ישבו אל ה' באמת ובתמים "ובניהם אשר לא ידעו ישמעו ולמדו ליראה את ה' אלקיהם כל הימים אשר אתם חיים על האדמה אשר אתם עוברים שמה לרשתה".

ביחוד ראויה היא ההתעוררות למצות הקהל בעת כזאת אשר השברנו ושתינו מכוס התרעלה כי באה עלינו חרב נוקמת נקם ברית, קמו עלינו עריצים ופריצי חיות לקחת את נפשנו ולהשמיד את זכרנו. הנה לעומת זה אנו צריכים להוציא את חרבנו מתערה, היא החרב פיפיות שרק על ידה הננו עושים נקמה בגויים "לעשות נקמה בגויים — וחרב פיפיות בידם" וחרב הזאת היא החרב של חזקיהו המלך שנעץ בבית המדרש.

ולזאת אנו קרואים כולנו בשעת הרת עולם זו להקהל ולעמוד על נפשנו להקהל קהלות ברבים לקרוא בשם ד' ותהלתו לחזור ולהשים את עדיינו עלינו "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל" להתקשט בקישוטין שלנו ולעורר נפשנו לערוג לקיומם של מצוות התורה בין הנהוגות ובין שאינן נהוגות עתה, להתגעגע אליהם, להיות נכספה וגם כלתה נפשנו לחצרות ד', לבנו ובשרנו ירננו אל א-ל חי.

אף גם זאת יש לדעת ולהבין כי גם בשעה שהננו מתנים את צערנו והתמרמרותנו

על אלה שהתרחקו ממקורות קדשנו וכאילו פנו עורף למו, ואנו קוראים אותם לתשובה שיזבזבו את רוע מעשיהם וישובו אל ד' בכל לבבם ובכל נפשם — גם אז חלילה לנו לאמור אותם במדה זוללה, ועלינו לדעת כי אחרי רוב הצרות הנוראות שעברו על ראשנו במשך ימי הגלות ונצרפנו כצרף כסף לא יתכן שלא פעלו על כולנו לשנות את טעמנו לפני המלך מלכו של עולם ב"ה לזכך אותנו כעמר נקי, וא"כ איפוא מה הוא הגורם להתנכרות הזרה שהתאחזו בה, לצערנו הרב, אחדים מאתנו? אלא שגם ערכם של אותן הנפשות הוא כערכן של הנשמות שבעולם התווה, שהכלי שלהן צר מהכיל את גודל האור שהי' צריך לחדור בתוכו, וכמו באחרית הימים יש שהתשוקה הפנימית לכל קיומי המצוות כולן עוברת כל גבול ולא יוכלו להסתפק בחלק מהמצוות בלבד, ומכאן כל ההריסות הרוחניות שנראו כנגע בתוך הבית "ונעו מים ועד ים ומצפון עד מזרח ישוטטו לבקש את דבר ד' ולא ימצאו ביום ההוא תתעלפנה הבחורות היפות והבחורים בצמא". ובאמת יסוד ההגנה על ההפרעה הזאת הוא החק העליון "ביקש לעשות מצוה ונאנס ולא עשה מעלה עליו הכתוב כאילו עשה" וממילא יש יחד עם התשוקה והצמאון גם שובע ורוי' לנפשות, תשוקה ומנוחה יחדיו ימתקו. אבל אם אינם יודעים איך להמתיק את התשוקה — יש אשר היא מעבירה אותנו על דעתנו ועל דעת קוננו, ונעשים אז בבחינת שכורה ולא מיינ, והם המה פושעי ישראל של זמננו.

באופן שיסוד הסבל הרוחני שלנו הוא לרגלי חוסר המשקל של התשוקה והמנוחה. הצמאון והשברון, שבזמן שאתה מהן גוברת ביותר ויוצאת בלי גבול, היא מביאה לידי שבר גדול ותמיד צריכים לשקול שיהיו שניהם במאזנים. ולזאת, הגברת התשוקה לכל המצוות גם לאלו שאינן נוהגות בזמן הזה נחוצה מאד, ויחד עם הגברת עלינו גם להבליג על צערנו ולתת בזה עצמו גם רוי' לנפשנו ולשיש אתה משובש בעשותנו זכר אלי', ובוזה נקנה בלא ספק גם את הנפשות העשוקות שהלכו שדור לרגלי התשוקה הפנימית הבלתי מסודרת וכולם שוב ישובו אל ד' ויגילו וישמחו בישועתו עד אשר נזכה שיוחזרו אלינו כל המצוות בחיובן ובאפשרותן לקיימן כהלכתן. "וערבה לד' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות".

ואם גדולי ישראל נתנו את ידם אליכם הנני גם אנכי הצעיר נמנה עמכם.

המצפה לישועה